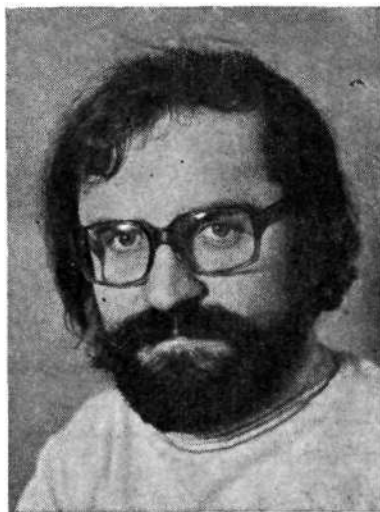

Črna jata ptic

se je usedla
na desno stran tehtnice, na levo stran
potem se je zakotalilo srce
mesto je okamenelo, tihi zvoni
so postajali vse glasnejši, močnejši
in zdrobili v svoji pesti v prah.
In Bogovi so se strašno krohotali
ko so se dokopali do prestola.

DIH POMLADI

Naj v vetru dih pomladi veje
in naj metulji vstajajo z vonjem rož
naj veje prek mojih ust, oči in las
in naj me zlatí
dih pomladi.

Mate
Dolenc

Vdana žena

Pogrebni sprevod je bil dolg, črn in moker. Dežniki so se v ritmu pogrebnega marša zibali nad glavami udeležencev in po njihovih napetih površinah so polzele kaplje in padale na ramena. Čez pokopališče je bil poveznjen siv, vlažen zvon, ki je dušil; ob stezah, po katerih se je vil sprevod, so nemo stale pokončne ciprese, ki so jim z vej polzele kaplje, kot čas — z

višjih na nižje, do tal. Pod petami je škrtal premočeni pesek. Nekatere stare ženske si niso mogle kaj, da se med hojo ne bi bile pogovarjale. »Tako tragična smrt,« je rekla ena, in druga; »Pa tako mlada je bila,« in tretja: »Pomisli — na dan poroke gre in umre,« in četrta: »Sicer sta pa deset let živela skupaj neporočena,« in spet prva: »Kdo ve, če ne bi bila umrla že prej, če bi se bila prej poročila,« in spet druga: »Nekateri niso rojeni za srečo . . .« in spet tretja . . .

Takoj za vozičkom s krsto in venci je stopal pokojniččin mož, doktor (prava) Savinelli. Za pol glave je bil večji od vseh, ki so stopali za njim; mož malo čez petdeset, s sivimi brki in nekoliko daljšimi zalizci, kot je običajno za može njegovih let in njegovega poklica; njegov obraz je po ženini nenadni smrti dobil ostrejše poteze, ki jih prej, v desetletju sreče, ni imel. Na glavi je imel črn klobuk in čez črno obleko je nosil dolg, črn plašč starinskega kroja. Bruno Savinelli je bil odvetnik velikega ugleda z odlično odvetniško pisarno. Pred tem se je ukvarjal s politikom, a ker je bil od nog do glave pravnik — imel je resnično pravniško dušo in je bil z vsem srcem pri svojem poklicu — je pustil politiko, v kateri je bilo dosti vsega, le legalnosti in prava ne — in se posvetil svojim strankam. V obrambo na sodišču je sprejemal najbolj brezupne primere, take, ki jih je javnost vnaprej ožigosala, in take, ki jim je bila sodna usoda vnaprej določena iz političnega ozadja — in take, ki jih drugi odvetniki niso hoteli zaradi finančne zanemarljivosti. Ukvarjal pa se je z vsem — tudi z banalnimi ločitvami, z zaščito mladoletnikov in gospodarskimi prestopki.

Zdaj je stopal počasi, v ritmu celotne procesije, za krsto svoje dvajset let mlajše žene Gordane. Kaj je črvičilo v njegovo misel v tistih vlažnih in sivih trenutkih? Morda je potoval na začetke njunega poznanstva . . . v trajanje njune ljubezni? V njune ljubezenske detajle, ki so bili — in jih je bilo mnogo in raznovrstnih? V mračna brezna in sijoče višine njunega popolnega odnosa? Po vsem tem je taval. In ne enkrat se je vrnil v tisti trenutek pred nekaj dnevi, ko sta prišla s poročne slovesnosti domov, v svoje, z veliko pozornostjo in ljubeznijo adaptirano stanovanje v stari vili, ko se je Gordana nenadoma zgrudila — pred vrati v njun dom — in mu umrla na rokah. Božja ali vražja krivica? Posmeh? Zaslužena kazen? Zakaj neki? In vendar je nekaj moralo tčitati za tem. Kako more zdrava, trideset leta stara ženska umreti na dan poroke pred vrati svojega doma? Katera roka je požugala z neba — ali pomolela iz brezna zemlje — in utrgala Gordano s travnika?

Tako se je spraševal Savinelli ves čas, od prvega trenutka, ko se je zavedel, da drži smrt v rokah, do minut tegale pogreba in pri tem je odganjal misel na vero v smislu religioznosti. To je usoda v pomenu naključja, si je ponavljal — enaka pri poganih, kristjanih, muslimanih, pri divjakih in učenjakih. Kot naključje, ki je seglo po njegovem prijatelju sodniku, ki ga je smrtno zadela krogla iz puške, po nesreči izstreljena na vojaški straži, štiri kilometre stran. Ko se je vračala z neba, je potovala skozi sodnikovo srce. Sodnik pa je samo čakal na avtobus!

Ob Savinelliju je stopicala Gordanina mama, s pajčolanom čez obraz. Za njima Savinellijev mlajši brat z ženo, za njima tete in strici, bratranci in sestrične obeh vej družine; kolegi odvetniki, predstavniki sindikata, ljudje z radia, kjer je bila Gordana zaposlena, in razni delegati tega in onega, kot je navadno pri pogrebih. Nebo jih je kruto zalivalo s svojimi hladnimi solzami in marsikdo se je vprašal, če se ne bo

na tem pogrebu morda prehladil. Očalarji so imeli rosna očala, v čevljih slabše kvalitete je že pljuskala voda in blato je škropilo izpod podplatov navzgor po hlačnicah in črnih nogavicah. Žalosten dan, žalosten pogreb. Vsi pogrebi so žalostni, toda če umre mlad človek, so še bolj žalostni. Gordana je bila zelo lepa ženska, temnih, dolgih las, velikih oči s skrivnostnimi pogledi, elegantnega oblačenja in elegantne duše. Imela je visok standard in bila je ženska visokega standarda. Do dneva poroke je živela v svoji garsonjeri, doktor Savinelli pa v lastnem stanovanju v veliki predvojni vili. To stanovanje sta dolga leta skupaj pripravljala za trenutek, ko se bosta poročila in se vanj skupaj vselila. Marsikdo se je vprašal, zakaj nista šla že prej skupaj živet — a pravega odgovora niso vedeli. Morda zato, ker je bil Savinelli ločen in je imel obveznosti do svojih otrok in bivše žene? Verjetno ne, saj je vse tri dobro preskrbel. Mogoče je bila muha. Bilo je v stilu obeh elegantnih partnerjev. Opremljala sta štirisobno stanovanje centimeter za centimetrom; korak za korakom, vse do zadnjega detajla. Nista bila počasna zato, ker bi jima primanjkovalo sredstev — teh je imel odvetnik dovolj in tudi ona je bila v dobri službi. Šlo je za igro. Za draženje, za odlašanje, za vznemirjenost. Ko se je začelo, je imela ona dvajset let, on pa štirideset. Bila je deset let dolga ljubezenska predigra. Žal se je končala v trenutku, ko naj bi bilo prišlo do njenega vrhunca. Svinčena krogla naključja je prišvistela s srede njenega srca in jo ubila pred samim vhodom v izpolnitev. Tudi to se zgodi, je kmalu po smrti nekому rekel Savinelli, vsak od nas ima vnaprej naravnano uro smrtilko.

Povorka je stopala po belem, škrtajočem pesku, dokler se niso pogrebci z vozičkom ustavili pri odprti grobnici. Težak marmornat pokrov je bil pomaknjen vstran in ob njem je zijala črna luknja. Tja noter bo zdaj poniknila moja Gordana, si je mislil doktor Savinelli; tja, med moje prednike bo šla. Na črni, kot zrcalo gladko zbrušeni plošči nad grobnico je bilo z zlatimi črkami vklesanih nekaj imen, ki so se vsa končevala s priimkom Savinelli. Oče, mati, ded, babica, stric Savinelli, sestrična Savinelli — ki je umrla nasilne smrti, kot se je še dobro spominjal Bruno. Črno oblečeno občinstvo se je zdaj v krogu zgrnilo okoli jame, medtem ko so drugi, za katere je bilo premalo prostra in so bili morda tudi pomensko bolj oddaljeni — ostali na stezi ali na področju sosednjih grobov in grobnic. Službeni govorniki so svoje opravili že prej, v slavnostni avli pokopališča — tako da je za ta trenutek ostalo duhovniku, mlademu fantu s črnimi kolobarji pod očmi, samo še nekaj litanij iz nekakšnega brevirja — in službenim pevcem, da zapojejo poslednjo pesem, tisto, ki se ji reče »poslednja pesem ob odprtem grobu«. Zapeli so Nocoj, pa oh, nocoj, ker je tako naročil doktor Savinelli. Pesem se je izgubljala v zvok dežnih kapelj, ki so bobnale po trdo napetih dežnikih. Potem je prišlo na vrsto glavno tehnično opravilo: pogrebci so s težko muko spustili krsto na vrveh v betonsko jamo. Savinelli je stopil zraven z majhno lopatko, v katero je zajel prsti — in

se nagnil nad brezno. Za hip je mislil, da mu bo slabo. V jami je videl preperele stare krste. Vsi moji so tu, je pomislil v trenutku, ko je sunil lopatko nad luknjo in z nje stresel prst, da je zadonelo po pokrovu krste, kot bi vsul nanjo prgišče frnikul. Kaj bi dal, da bi jo zdajle še enkrat videl, je pomislil. Izročil je lopatko njeni mami, ki je pristopila, ko je on odstopil. Vsak sorodnik ali znanec, ki je opravil svoj del obreda, se je postavil k doktorju Savinelliju. Kot poglavar črede je stal v sredi in čakal, da je bila čreda zbrana okoli njega. Še nekaj žalnih besed med znanci in — odhod. Pogrebci so z vzvodom porivali težki marmor nazaj nad jamo. Slišalo se je, kot da bi premikali vagone na železniški postaji.

Bruno je odvedel svojo čredo v gostilno blizu pokopališča, da opravijo sedmino. Ko so posedli okoli mize, vsi v črnini, vendar že z jasnejšimi obrazi — se je spomnil veselih časov, ko je prihajal s prijatelji v to isto gostilno in ko so zmerom ponovili isto šalo — da ima gostilna ugodno lego, ker leži ob pokopališkem zidu in lahko mečeš kosti čez zid, pa se nič ne pozna. Toda zdaj je na drugi strani zidu njegova Gordana. Menda se ne bojo njene kosti mešale s kostmi piščancev in florentinskih zrezkov...

Razvozil je sorodnike domov in tu in tam pri njih še malo posedel. Vedel je, da Gordanine mame ne bo več mnogo videval, saj za to ne bo nobene potrebe. Samo še nekaj formalnosti v zvezi z Gordanino garsonjero bo. Gordane, ki je bila vez med njima, pa ne bo več. Zato se je za starko žrtvoval malo več — in posedel malo dlje. Z njo je pil kavo in gledal del večernega televizijskega sporeda. Vmes je potolažil dva napada melanholije, ki je zajemala staro gospo.

V trdi noči je pripeljal s svojim črnim mercedesom pred vilo v vrtu. Postavil je avto pred garažo, ki je bila v novi uti vrta. Žarometi so osvetlili drevesa in grmovje, ki je čemelo v temi — tam so bile tudi gredice z rožami, ki jih je gojila Gordana. Motor je utihnil in črni avto, mož v črnem in črni vrt so utonili v črno temo. Bruno je sedel nekaj sekund omrtvičeno za krmilom avtomobila in se ni ganil. Ali je bila kakšna misel v njegovi glavi? Ali je v njem že zazevala praznina velikega stanovanja, ki ga čaka zgoraj v prvem nadstropju? V mislih je za hip zagledal telefon, ki je bil v predsobi na telefonski mizici. Bil je prenosen telefon in lahko ga je premestil iz predsobe v dnevno sobo ali v spalnico. Potem je telefon zginil, kot se je pojavil, in Bruno je stopil iz avtomobila. Ni se mu ga dalo premakniti v garažo. Vedel je, da se bo jutri peljal z njim ven. In tudi če se ne bi, saj je vseeno...

Samo v enem oknu stranke v pritličju je gorela luč. Snop žarkov iz tega okna je padal na grmiček petunije ob zidu vrta. Bruno je stopil skozi snop nazaj v temo, proti vratom v hišo. Počasi se je vzpenjal po stopnicah navzgor, ne da bi bil prižgal stopniščno luč. Na pamet je

poznal vse zavoje stopnišča in višino stopnic. In skozi zasteklena vrata spodnje stranke je prenikalo nekaj svetlobe. Ko je šel ravno mimo teh vrat, so se odprla in na pragu je zagledal staro gospo Bleiweisovo, spodnjo in edino stranko v hiši. Stara je bila sto let.

»Kakšna nesreča, doktor Savinelli,« je rekla stara gospa, »zelo obžalujem.«

»Hvala,« je odgovoril Bruno, ne da bi se bil ustavil. Gospa se je obrnila za njim in dodala: »Kako grozno! In nepravilno — saj je navada, da možje umirajo pred svojimi ženami. Veliko več je vdov na svetu, kot vdovcev.«

»Smo pač malo prekršili pravila,« je rekel Savinelli in nadaljeval pot navzgor. Starka se je umaknila v svoj pravokotnik svetlobe.

Bruno je odklenil in vstopil. Prižgal je luč v predsobi, ki je bila dolga in na obeh straneh polna vrat. Na dnu predsobe, ob vratih v dnevni prostor, je bila lepo izrezljana mizica s telefonom. Telefon je bil star, masivne oblike in črn. Samo številke so bile bele. Od njega je vodila črna žica v steno.

»Človeku se zdi vse črno, ko pokopljejo ženo,« je sam pri sebi zagodrnjal Bruno, medtem ko je slačil črni plašč in ga obešal na obešalnik. No, obešalnik je bil temno rjav. Oprema stanovanja je bila večinoma temno rjava, rjave barve v več tonih. Tudi kuhinja je bila v rjavem. To daje občutek toplote, kot da bi bil v gozdu. Le Gordanina posebna soba je bila rdeča. Bordo rdeča, tako je tej barvi rekla Gordana. Imela je svojo posebno sobo, čeprav sta imela sicer skupno spalnico in skupno dnevno sobo. V četrti sobi je bila njegova delovna miza in knjižnica. Rdeča soba bi se bila morda nekoč spremenila v otroško — pa se ne bo. Pisarno, v kateri je sprejemal stranke, je imel v središču mesta.

Seveda sta že mnogokrat skupaj spala v tem stanovanju, čeprav je imela Gordana svojo garsonjero. Vendar se uradno ni hotela pred poroko preseliti k njemu. Zdaj je minilo šele teden dni, odkar je dala v časopis oglas, da garsonjero proda. Toda ne ona ne on nista šla na oglasni oddelek gledat, če so prišle kakšne ponudbe. Prehitelo ju je. Bruno je vedel, da bo šel enkrat naslednje dni tja in uredil stvar do konca. Denar od garsonjere, ko bo prodana, bo dal Gordanini mami, ta pa komurkoli hoče, Oporoke ni bilo — kdo bi bil pa na to mislil? Še odvetnik ne — pri zdravi, trideset let stari ženski.

Moja četrta noč po poroki, je razmišljal Bruno, ko se je oblačil v domačo haljo in si zavezoval pas. Koliko je ura? Enajst. Bi vključil televizor? Ne, ni več programa. Nenadoma mu je prišel spet na misel telefon. Sprehodil se je po predsobi, tako da je šel do vhodnih vrat in nazaj — in ko je hodil nazaj, je imel ves čas pred očmi telefon. Šel je mimo njega spet v veliko sobo in sedel v fotelj. S pogledom je ošinil prazno telefonsko mizico ob fotelju. Bi prenesel telefon v sobo? Pustil je vprašanje odprto, ne da bi se bil premaknil. Pač, iz škatel na mizi

je vzel cigareto in si jo prižgal z vžigalnikom v obliki ladje, ki mu ga je nekoč podarila stranka, ko jo je rešil zapora.

Bruno je kadil in strmel v težke, rjave zavese, ki so zagrinjale široko okno. Noben zvok ni mogel skozi v sobo. Hiša je stala vstran od glavnih prometnih žil mesta, čeprav je bila še zmerom v sklopu središča. Odmaknjena oaza starih vil in vrtov sredi mesta. Hišo je davno pred vojno postavil njegov oče, ki je bil tudi odvetnik. Gospa Bleiweis ga je še dobro poznala. Že od vsega začetka je stanovala tu.

Cigareta ga ni pomirila. Pomislil je na to, da bi vzel apaurin, čeprav to ni bila njegova navada. Potem se je spet vrnil telefon. Pravzaprav je bil ravno telefon ves čas zakopan v njem — in rinil je ven. Bruno je ponovno vstal in se s cigareto v roki sprehodil skozi predsobo. Opazoval je telefon. Zdelo se mu je, da z veliko težo pritiska na krhko mizico pod sabo. Črna žica se je kot kača zvijala v zid. V Brunovih mislih so se pojavile številke. Večina telefonskih števil je pet- ali šestmestnih — nekatere so pa tri- ali dvomestne; reševalci, gasilci, informacije . . . napoved točnega časa. Koliko je ura, se je spet vprašal. Koliko časa je minilo od pogreba? Koliko od kosila v gostilni ob pokopališkem zidu? Od obiska pri Gordanini mami? Od smrti?

Pogledal je na zapestno uro. Ali je točna? Mogoče bi odprl radio, da bi zvedel zares točen čas. Toda to bi trajalo, hotel je pa vedeti čimprej — takoj.

Vtaknil je kazalec v okroglo številčnico. Počasi je povlekel številčnico do konca in spustil, da se je odvila v prvotni položaj. Zavrtel je še drugo številko. Samo dve sta bili.

»Ob znaku bo ura triindvajset, triintrideset minut in petnajst sekund.«

To je bil Gordanin glas.

Glas, ki je ostal na traku, na pošti. Njen živi, mehki, temno obarvani glas, ki je z ONE strani napovedoval čas.

Doktor Savinelli je nekoliko pretresen, a vendar pomirjen, spustil slušalko na vilice. Napetost v njem je hitro popuščala, kot v orgazmu. Odšel je v posteljo v zakonski spalnici. Ko je stenska ura iz časov njegovega očeta bila polnoč, je spal.

Trije mladeniči, stari od dvajset do petindvajset let, so pravkar zapuščali pisarno doktorja Savinellija. Bruno se je v svojem širokem stolu nagnil nazaj in si prižgal cigareto. Mimogrede si je priznal, da kadi več kot prej. Vendar si je hkrati razložil, da je to normalno za položaj, v katerem je bil. Tako nenaden vdovec! Grenko in kisko mu je bilo pri duši. Vseeno se je moral nasmehniti ob pravnem problemu, ki so mu ga zastavili pravkar odhajajoči. Prišli so po pravni nasvet — in morebitno pravno zaščito — proti četrtemu od njih. Četrti se je pred kratkim

poročil in zaživel srečno zakonsko življenje s svojo družico. Seveda ni treba posebej dodajati, da družica treh prijateljev tako po zakonskem obredu in pečatu niti videti ni hotela več. Stanovala sta v pritličju stare stanovanjske hiše v predmestju, z okni, ki so gledala na dvorišče. Neke noči so njegovi trije kolegi, užaljeni, ker jih je »dezerter« po poroki zanemaril, prislonili lestev k oknu njune spalnice in ju opazovali, ko sta izvajala precej nenavadne seksualne akrobacije. Potem so, namesto da bi bili tiho, razbobnali okrog, kaj so videli. Zgodba se je širila kot Dekameron. Nekdanji prijatelj je bil na tem, da jih toži.

»Če boste še kdaj počeli kaj takega«, jim je na koncu seanse svetoval Bruno, »vsaj molčite. Če bi samo opazovali in potem molčali, bi bili pravno varni. Tako pa bomo šele videli, kaj se bo dalo storiti. Upajte, da vas vseeno ne bo tožil.«

Za pravni nasvet jim ni ničesar zaračunal.

Njegova administratorica Manja je prišla v sobo. Bila je kričeče napravljena ženska pri osemindvajsetih, blond pobarvanih las in živih oblačil, ki jo je Gordana — med štirimi očmi z Brunom — imenovala Papiga — vendar je bila dobra in zvesta sodelavka. Vprašala je, če Bruno še kaj potrebuje.

»Ne, Manja, za danes sva končala. Na svidenje jutri.«

»Torej jutri,« je rekla Manja in odšla. Za njo je ostal v sobi vonj po dišečem seksu. Zelo je spoštovala doktorja Savinellija in še kaj več kot to.

Bruno je pihal modre oblake cigaretne dima. Oblački so razganjali vonj po Manji. Bruno pa ni mislil na to, ampak je gledal telefon, ki se mu je ponujal z mize. Bil je sam z njim, brez Manje, brez strank, samo telefon in — on. Telefon, ki vabi, si je rekel Bruno. Pogledal je na uro. Pol treh popoldne. Vendar — ura ni nikoli čisto zanesljiva. Poglejmo, koliko je ura — natančno!

Zavrtel je 95.

»Ob znaku bo ura štirinajst, šestintrideset minut in enaindvajset sekund,« je rekel mehek, temen ženski glas. Gordana mu je čisto natančno označila čas. Brunu so šli mravljinici čez hrbet. Odložil je slušalko. To je bila njegova Gordana, z njim v sobi. Gordana, ki napoveduje čas. Žena časa. Njen glas, ki bije ure, minute in sekunde doktorju Savinelliju.

Savinellijev črni mercedes je hitel od Zagreba proti Ljubljani po dolenjski magistrali. Odvetnik je v Zagrebu zaključil pomembno gospodarsko kazensko razpravo in tipu, ki je zapravil milijarde in uničil nekaj deset človeških eksistenc — delavcem — zmanjšal kazen na polovico. Lahko bi se bilo končalo mnogo slabše. Reševal ga je z

udeležbo v NOB in z dolgoletnim družbenopolitičnim delom. Ob njegovih zaslugah so grehi sproti bledeli. Savinelli je imel lep sklepní govor. Ne samo lep, ampak tudi blesteč.

Ob cesti je zagledal dva štoparja, fanta in dekle. Gotovo študenta, je pomislil. Ustavil jima je in ju povabil noter. Spoštljivo sta se spravila v kabino, fant spredaj, dekle zadaj. Nekaj minut so molčali, potem se je sprožil običajen pogovor — kaj študirata, od kod sta, kam gresta in tako na splošno. Kaj bosta počela po študiju? Bosta dobila delo? Nista vedela. Tudi o sebi sta zelo malo vedela. »Uživajta,« jima je rekel Bruno. Od časa do časa je pogledal na uro na armaturni plošči vozila. Pol petih. Bil je utrujen, ker je šel po razpravi s kolegi s sodišča na kosilo in tam so imeli prav dolge in naporne debate o času in svojem položaju v njem. Za to, kar so govorili, bi lahko vsak posebej dobil nekaj let — in so bili med njimi tudi tožilci! A pravniki so razmišljujoči ljudje, celo neke vrste intelektualci — in dobro vedo, kdaj in kje smejo prestopiti rob. Zato so pravniki.

Avto je letel s sto trideset na uro. Urni kazalci ure na armaturi so lezli. Ali gre ura v avtomobilu točno? Ne zaostaja, ne prehiteva? Bruno je imel ta avto tri leta in nikoli mu ni prišlo na misel, da bi preverjal uro v njem. Zdaj je pa le pomislil na to. Pogledal je svojo zapestno uro in ugotovil, da se razhajata za slabo minuto. Nenadoma sta dve polovici Savinellija sedeli na sedežu za krmilom. Ena, ki ji je bilo popolnoma zadostno, da sta uri le slabo minuto narazen, in ena, ki jo je ta razlika motila. Pomislil je, da bi lahko popil kavo v motelu ob cesti in hkrati iz recepcije poklical Gordano. Natančno mu bo povedala, koliko je ura. Štoparja bo povabil na kavo ali karkoli drugega, kar bosta hotela.

Zapeljal je na desni izhod s ceste, čez nadvoz na drugo stran na veliko parkirišče med bencinsko črpalko in motelom.

»Telefonirat moram,« je rekel študentoma, »popijta nekaj na moj račun.«

Fant in dekle sta se postavila k šanku, sam pa je šel k recepciji in prosil za telefon.

»Ženo moram klicat,« je rekel.

Receptor je razumevajoče prikimal in se diskretno umaknil na drugo stran recepcije. Ni mu pa ušlo, da je mož v črnem plašču zavrtel samo dve številki, da je nekaj sekund poslušal, rekel pa ničesar. Položil je slušalko in plačal pogovor. Sicer pa receptorju za vse to ni bilo mar.

Da je ura sedemnajst, pet minut in štiriintrideset sekund, mu je povedala Gordana. Njegova zapestna ura je bila dobro — in kako ne bi bila — usklajena s tem časom. Ko so popili kave in konjake in se vrnili v avto, je pozabil uskladiti avtomobilsko uro z ročno. Seveda njuna usklajenost ni bila pomembna. Pomebno je bilo, da je govoril z Gordano.

Gordanina mama mu je iz kuhinje prinesla kavo, ki jo je pravkar skuhalo.

»Takole, gospa,« je rekel Savinelli in položil kupček papirjev na nizko mizico pred sabo, »tu je pogodba, dokumenti od Staninvesta, računi in izpisek iz banke. Garsonjero smo prodali za sto osemdeset milijonov. Starih.«

»Ah, Bruno,« je rekla stara gospa, ko je sedla zraven njega na kavč, »kaj mi vse to pomaga? Kaj naj počnem s tem denarjem? Kaj vse na svetu pomaga, ko pa moje Gordane ni več...«

»Najine Gordane,« je rekel Bruno, »no, ne vem, kaj naj vam odgovorim. Če hočete nasvet glede tega denarja, se lahko, kadar hočete, obrnete name.«

Gospa je zatarnala:

»Kaj naj vendar storim s tem denarjem? Jaz imam svojo penzijo. Ali ne bi vi vzeli...«

»Ne,« je prekinil Bruno, »ne, gospa, jaz ne bi vzel. Gordana je bila eno — njen denar pa — drugo.«

»No, prav,« je rekla gospa in obračala papirje bolj pazljivo, kot bi ji človek prisodil ob tem, kar je govorila.

»Sicer pa,« je rekel Bruno, »saj Gordana je še zmerom tukaj.«

Gospa je naglo odložila kavno skodelico in ga pogledala. Tudi on se je zazrl vanjo. Bila je lepo vzdrževana, stara, mestna gospa. Mnogo Gordaninih lepih potez je bilo skritih v gubah tega obraza. In kot je rekla stara gospa Bleiweisova iz spodnjega nadstropja njegove hiše — bila je vdova, tako kot je veleval običaj in pravilo: moža, Gordaninega očeta, je že zdavnaj pokopala.

»Kaj ste rekli, Bruno?« je vprašala gospa.

Bruno je gledal proti telefonu, ki je stal pri vratih na polici. Zraven telefona je ležal telefonski imenik skupaj z žlico za čevlje in krtačo za obleko.

Bruno je vstal, šel do telefona in zavrtel dve številki. Ponudil je slušalko stari gospej, ki je medtem prišla do njega. Gospa si jo je prislonila na uho.

Bruno je slišal melodijo, ki je prihajala iz slušalke. Gospa je v treutku pobledelela, kazalo je, da se ji usipa puder z lic, kot omet s pročelja stare hiše, in s tresočo se roko je spustila slušalko na vilice.

»Ježeš, Marija sveta,« je rekla, »saj to je Gordana!«

Bruno je pokimal in se nasmehnil z ustnicami, ki so bile iz dneva v dan tanjše.

»Ob znaku bo ura enaindvajset, dvajset minut in trinajst sekund,« je rekel mehak ženski glas iz slušalke. Doktor Savinelli je nalahko pokimal in odložil slušalko. Obrnil se je in stopil izpod poveznika iz

pleksi stekla, ki je pokrival javni telefon. V tistem trenutku se je zaletel v dekle, ki je hitela mimo prozorne hišice.

»Pardon,« je rekel Bruno. Že v istem hipu je spoznal obraz nad rdečim dežnim plaščem — bila je njegova administratorka Manja.

»O, doktor Savinelli,« je presenečeno rekla Manja, »kaj pa vi tu, v tem dežju...« Padal je namreč dež. Bruno je razpenjal dežnik in ga namestil nad obe glavi. Manja je imela na glavi rdeč plastičen klobuk, podoben angleškimi gasilskim klobukom. Bruno je za hip pomislil na meduzo.

»Telefoniral sem,« je po pravici povedal Bruno, a samo to, »zdaj pa še ne vem, kaj bi. Če bi šla z mano na kavo, bi mi zelo ustregla. Če imaš seveda čas.«

Manja je že od začetka zelo spoštovala Bruna. Sedem let je bila pri njem v službi in je lahko rekla, da pozna vse njegove službene muhe. Vendar ji nikoli ni dal priložnosti, da bi se bila spoznala bolj osebno. In to ji je manjkalo — kajti čeprav je imela svoje moške, ji je bil Bruno zmerom kot nekakšen oddaljen cilj. Samo njegova zveza z Gordano je bila kot ščit — kot zid, ki se ga ne da preplezati. Toda Gordana je mrtva. Ali zid še stoji?

»Imam čas,« je rekla, »ampak raje bi spila kaj močnejšega, kot je kava.«

»Še bolje,« je rekel Bruno.

Prijel jo je pod roko in jo usmeril po pločniku po ulici navzdol. To je storil tako naravno, kot da sta že od nekdaj par, ki se vedno prime pod roko in vedno enako odločno stopa po ulicah mesta navzdol in navzgor.

Šla sta v majhen in drag privaten bufet, v katerem so stregli ekskluzivne koktajle in prigrizke. Sedla sta k mizici ob steni, nad katero je svetila lučka. Bruno je pomislil: Tole je torej ženska, ki jo je Gordana posmehljivo klicala Papiga. Res je precej pisano oblečena. Velik kontrast je moji Gordani, ki je bila zmerom v umirjenih rjavocrnih tonih. Gordana je imela dolge, skoraj črne lase. Tale je plavolasna, barvana, ima namazane ustnice in tale kričeč dežni plašč... klobuka ni snela in od njega še kaplja, na mizo, na prt. Ampak nekaj je na njej. Ženska, ki se tako obleče, je gotovo pripravljena na raznovrstna srečanja z moškimi. Čudno, da mu ni še nikoli prišlo na misel... seveda, saj ni bilo nobene potrebe za to. Nikoli ni prevaral Gordane. Gordana je bila vendar popolna. V njej so bile združene vse druge ženske. Gordana je bila dama in kurba, vse ob svojem primernem času. Gordana mu je bila vdana — do konca vdana. Ali lahko še kaj na tem svetu preseže Gordanino vdanost? Jo lahko preseže druga ženska?

Sedela sta si nasproti in pila koktajl. Ona je izbrala najmočnejšega. Ko sta spila prvega, sta naročila drugega, za njim pa tretjega. Koprena oddaljenosti med njima se je zelo počasi trgala. Bruno je pred žensko odkrival posamezne, skrbno izbrane delce svoje nemoči,

ki je izvirala iz Gordanine odsotnosti. Zelo skrbno je izbiral količino in obliko priznanj. Manja mu je sledila in poskušala njegove podatke sestavljati v resnično stanje. Pozorno sta opazovala drug drugega, kot šahista, ki dobro poznata igro, ne pa drug drugega.

»... rada bi za vas storila kaj več,« je rekla Manja v nekem trenutku.

»Ne vem, kaj si pripravljena storiti,« je rekel Bruno.

»Tako sami ste... ali ste doma tudi tako sami?« je rekla Manja.

»Tudi doma sem sam. Edino živo bitje v hiši je sto let stara gospa pod mano. In v kleti mačke in podgane... hrošči in deževniki v vrtu. In ptiči pod streho.«

»Če bi me povabili k sebi domov — bi prišla. Mogoče, da bi vam kaj natipkala — ali skuhalo? Prav rada bi prišla.«

Doktor Savinelli jo je po tej ponudbi še bolj pozorno opazoval. Ves čas, ko sta pila, ni odpela zadrge na plašču niti ni dala klobuka z glave, kot da hrani skrivnost svojega telesa pod tem rdečim platnom. Že sedem let jo gledam, si je mislil, skoraj vsak dan, v pisarni, oblečeno v njena rdeča in rumena mini krilca, tesne majice in razpete srajčke. Najbrž si jo je Gordana bolj natančno ogledala, kot jaz, jaz sem jo pravzaprav imel za del inventarja. Nocoj — je videti — si bom vzel ta inventar domov.

»Ne bom prikrival resnične stvari s tipkanjem in kuhanjem,« je rekel Bruno po premisleku, »vabim te pa k sebi domov, zdajle. Če ti je do tega. Neobvezno.«

Manja se je nasmehnila in pokimala. Izpod njenega rdečega plašča je puhnil vonj, ki ga je Bruno zaznal v pisarni.

Malo pred polnočjo sta stala doktor Savinelli in Papiga drug nasproti drugega gola kot Adam in Eva po razkritju spoznanja. V rokah sta držala kozarca z viskijem. Za njima je bil dolg pogovor, ki sta ga imela v kuhinji; potem sta se s kozarcema in steklenico preselila v spalnico. Zidovi spalnice so bili prekriti s temnim lesom. Vse pohištvo je bilo temno in težko. Čez okna so bile spuščene debele zavese, nabrane v stotine gub. Manja je pomislila, da je v njih gotovo materiala za troje tako širokih oken. Soba je dušila glasove, bila je brez akustike, nesposobna ustvariti odmev. Zato pa sta njuna glasova prehajala od enega k drugemu, ne da bi se bil najmanjši delček tona zgubil kam vstran. Čeprav sta bila v tem času še cel meter oddaljena drug od drugega, se je zdelo, da si šepetata na ušesa.

Dvignila sta kozarca v višino oči in se gledala čez njuna robova. Manja je videla moža petdesetih let v dobri kondiciji, s komaj za malenkost preobsežnim trebuhom, poraščenega s črnimi in sivimi dlakami. Bruno je videl dekle pri osemindvajsetih, s kožo kot morska pena belo, zelo drugačno od kože svoje mnogo temnejše Gordane.

Videl je Manjine težke in bele prsi z rožnatimi bradavicami. Gordana je imela vsaj eno številko manjše, temne in trše. Gordana je bila temno dekle — kot da vsakič znova prihaja v spalnico iz težkih, kot gozd v večeru temnih zaves.

Nekaj časa sta molčala. Odpila sta vsak svoj požirek. Gledala sta se v oči. Kljub pogovoru v kuhinji sta bila oba polna vprašajev. Za vdovca je bil to ključen trenutek (morda) novega življenja. Zanj je bilo tveganje tajnice, ki se spušča v zvezo s šefom, tujim, a zmerom privlačnim. Ker je bila pametna ženska, je vedela, da nekje v tej sobi, za lesenimi oblogami ali v gubah zaves — stoji za njo Gordana. Nekje v teh zidovih, v teh omarah, nekje v posteljnem pregrinjalu — stoji, sedi, leži, lebdi — preži — temna Gordana. Veliko odgovornost sem si naložila, je pomislila Manja.

»Bruno,« je spregovorila, »obljubila sem, da vam bom vdana, kot vam je bila ona.«

»Prav.« Bruno je odložil kozarec in stopil k omari. Počasi jo je odprl in Manja je videla v njej ženske obleke. Položila je kozarec na nočno omarico zraven njegovega in bila pripravljena na predajo.

Bruno se je obrnil nazaj v sobo. V rokah je držal štiri kratke usnjene pasove. Manja je začutila, kako se ji dvigajo male, drobne, zlate dlačice povsod tam, kjer so ji rasle. Koža se ji je vznemirila, kot bi povlekel svilo čeznjo.

»Lezi na posteljo,« je rekel Bruno. Medtem ko je izgovarjal stavek, se ji je bližal. Usnjeni trakovi so mu viseli med prsti kot štirje pasji jeziki v vročini avgusta. Manja je ubogljivo legla na površino gladke odeje. Za trenutek je sklenila roki nad trikotnikom zafrknjenih rdečkastih dlak.

»Ne tako,« je rekel Bruno, »sicer si pa še zmerom lahko premišliš.«

»Ne bom si premislila,« je rekla Manja. Dvignila je roki nad glavo, tako da se je z njima dotaknila zgornje posteljne stranice. Na vsaki strani stranice je bil nekakšen izrezljan lesen stolpiček. Bruno ni več spregovoril, ona pa je zdaj brez njegovih navodil vedela, kaj mora storiti.

Zapestji in gležnja ji je okoval v usnjene zanke in jih pripel na stolpiče, tako da je bila razpeta čez posteljo kot križ. Zaprla je oči. Še nikoli ni doživela tega, čeprav je vedela za igre te vrste — a kljub rahli grozi je čutila prijetne valove, ki so ji oblili telo; kot bi ležala v mivki ob morju, ki bi jo oblizovalo z mokrimi jeziki.

Ko je čez nekaj trenutkov odprla oči, je videla, da je Bruno prinesel v sobo telefon in ga postavil na omarico zraven postelje. Črno žico je vtaknil v vtičnico na steni. Zavrtel je dve številki. Medtem ko je čakal glas, je položil dlan na Manjin beli trebuh, kot bi jo položil na gladino mleka.

»Ob znaku bo ura nič, ena minuta in petnajst sekund,« je rekla Gordana. Tudi Manja jo je spoznala in zdaj je vedela, od kod preži nanjo. Bruno je odložil slušalko in se obrnil k njej. Njegove vsak dan tanjše ustnice so bile razširjene v nasmeh. Sploh ni opazila, kdaj in kje je ugasil veliko luč, tako da je gorela samo še prikrita luč v kotu ob zavesi. Bruno se je nagnil nadnjo. Gordana me opazuje, si je rekla Manja, vendar ji je bilo prijetno. Nemočna in — popolnoma vdana je bila doktorju Savinelliju, ki je prihajal k njej. Zaveso so se premikale, kot da jih napihuje veter, čeprav je bila soba tesno zaprta in čeprav so bile iz težkega, togega blaga.

»Ob znaku bo ura devetnajst, dvanajst minut in šest sekund,« je rekla Gordana. Bruno je sedel v svojem uradu za delovno mizo. Ob sredah je imel tudi popoldne uradne ure. Zadnja stranka je pred uro odšla. Bruno je urejal spise in klical napoved časa. Klical je kar naprej in naprej. Manja je bila še v sprednji sobi, ker se še ni prišla posloviti. Bruno je čakal, da gre, da bo ostal sam.

Prišla je v sobo že oblečena v svoj rdeči, kričeci plašč in gasilski klobuk. Papiga, je pomislil Bruno.

»Odhajam. Razen, če želite, da ostanem,« je rekla. Stala je med odprtimi vrati in dišala po mleku.

»Ne, Manja, ničesar več ne potrebujem. Lahko noč.«

»Zagotovo? Ne mudi se mi. Če je karkoli . . .«

»Ne, hvala Manja.«

»Prav.«

Obrnila se je in odšla.

Odvetnik je obvisel v stolu in gledal v telefon. Manjo sem najbrž prizadel, si je mislil. Pomagati mi je hotela — zdaj mi ne more več. Samo Gordanin glas mi pomaga — ali pa me mogoče pelje v blaznost? Ponovno si je zaželel slišati njen glas, čeprav ga je slišal pred slabo minuto. Poskusil se je zadržati. Tiščal je roki pod mizo, pritiskal si ju je na kolena. A sta mu trepetali. Bojevali sta se proti njemu! Dobivali sta moč, neodvisno od njega. Videl je, da sta prišli izpod mize in legli na telefon, leva na slušalko, desna na številčnico. Kolo se je dvakrat zavrtelo, slušalka se je stisnila k ušesu, kot da hoče izsiliti nežnost.

»Ob znaku bo ura devetnajst, trinajst minut in deset sekund.«

Bruno je težko dihal. Roki sta mu omahnili na mizo. Čutil je gomaženje po koži, kot bi ga oblivala mlačna kislá voda. Čez nekaj časa je s silo vrnil življenje mlahavim rokam, da so mu prižgale cigareto. Medtem ko je kadil, je vstal, si oblekel starinski črni plašč in šel iz svoje sobe skozi Manjino na stopnišče. Zaklenil je vrata in šel na cesto. Ves čas je deževalo. Dnevi so tekli, se menjavali in bili zmerom isti.

Tekle so ure, minute in sekunde. Čas je postal posoda katrana, ki ga odmerja Gordana. Čas, ki teče na neskončnem telefonskem traku.

Pred hišo, v kateri je imel pisarno, je stal njegov mercedes. Moker črn lak se je bleščal kot nova krsta. Asfalt je odseval luči mesta. Ljudje so se pomikali po pločnikih z dežniki nad glavami, kot gobe, ki so shodile. Zazdelo se mu je, da ob robu pločnika stoji Manja v rdečem plašču in proseče gleda za njim. Prevozil je predor pod Gradom in usmeril avto proti svoji četrti. Pred nekim snack barom je zagledal telefonsko govorilnico. Poiskal je prazen prostor za avto in ustavil. Snack je bil razsvetljen z neonskimi lučmi in v njem se je gnetla množica mladih ljudi. V telefonski govorilnici je nekdo bil — majhen mož z naočniki in berglo. Zato je šel Bruno v lokal in se prebil k blagajni. Naročil je martini in črna natakarica v rdeči bluzi je odtipkala naročilo na cingljajočo blagajno, potem je pa preteklo kar precej časa, preden je naročeno pijačo dobil. Zrinil se je k velikemu oknu, tako da je imel razgled na telefonsko govorilnico, ki je stala tam, pod dežjem, zraven tankega, suhega drevesa in v njej je tičal možiček z berglo in metal kovance v režo, kot da bo z njimi napolnil ves aparat.

Ali je z mano vse v redu, si je zastavil vprašanje, medtem ko je srkal martini. Toda — koliko je ura? Koliko je natančna ura? To je neizmerljivo pomembno. Zapestna ura sploh ne pomeni nič. Samo ura iz telefona je natančna. Ura z mehkim, zatemnjenim glasom. Ko je mož z berglo končno odšel iz govorilnice, je Bruno planil.

»Ob znaku bo ura enaindvajset, dvanajst minut in pet sekund.« Za nekaj sekund se je spojil z Gordano v časovno zanko, v katero se je ujel.

Ko je pripeljal pred vilo v oazi vrtov, je opazil, da pred njo stoji rešilni avto; natančno pred njegovimi vrati, tako da ni mogel z avtom v vrt. Parkiral je zraven rešilnega ob pločniku in šel gor. Stopnišče je bilo razsvetljeno in vrata gospe Bleiweisove odprta. Torej je nekaj narobe s starko, je pomislil in že hotel mimo, ko sta dva moža v belih haljah prinesla iz stanovanja nosila s človekom, ki je bil čez glavo pokrit z belo rjuho. Bruno se je ustavil. Za reševalcema je prišla iz stanovanja mlada ženska, kolikor je Bruno vedel, je bila starkina vnučinja — in možki s torbo, gotovo zdravnik.

»Doktor Savinelli,« je reklo dekle, »babica je umrla. Ali boste tako prijazni in mi pomagali urediti stvari — te stvari, ne, ki grejo zraven k takim — stvarim?«

Savinelli je pokimal in rekel:

»Kaj je bilo? Je bila bolna?«

»Ne,« je rekla punca, »samo njen čas se je iztekkel.«

Bruno je stal na stopnici in počakal, da so starko odnesli dol. Dekle in zdravnik sta mu pomignila v pozdrav, ne da bi se bila zmenila za kaj

določnega — če sta že imela kaj urejati. Kadar človek umre, je zmerom kaj, kar je treba urediti. Bosta že prišla, ko me bosta potrebovala, je pomislil. Luč v starkinem stanovanju je bila zdaj ugasnjena in tudi stopniščna je ugasnila sama od sebe. Bruno je šel po stopnicah do svojega stanovanja. Vsi v tej hiši bomo umrli, si je rekel Bruno, sicer pa — v kateri pa ne bojo?

Prižgal je luč v predsobi in se zagledal v telefon. Kot črn obtežilnik je pritiskal na krhko mizico. Bruno je čutil, da ima šibke noge. Z močno utripajočim srcem in mehкими koraki je stopal po dolgi predsobi proti telefonu. Kako dolga je bila predsoba! Kot vagon, iz katerega so odstranili klopi. Preproga, kot v hotelskem hodniku, je dušila korake. Preproga kot tekoči trak, ki se spodmika podplatom. Kljub naporu jo je premagal, prišel do telefona. Hlastno je zgrabil slušalko in vtaknil prst v okence številčnice. Zavrtel je obe številki in čakal glas. Zvonilo je in ženski glas je rekel:

»Ob znaku bo ura enaindvajset, ena minuta in pet sekund.«

Bruno je stal ob telefonski mizici, ne da bi bil odložil slušalko. Zaznal je spremembo. Prekinil je zvezo in poklical še enkrat.

»Ob znaku bo ura enaindvajset, ena minuta in trideset sekund.«

Glas ni bil mehак in temen, ampak raven, direkten in gladek.

»Gordana!« je zavpil Bruno. Prekinil je in še enkrat zavrtel.

»Ob znaku bo ura enaindvajset, dve minuti in deset sekund.«

Pred pol ure sem govoril z njo iz telefonske govorilnice, si je rekel Bruno. Ali mogoče nisem? Kaj, če nisem opazil? Kaj pa, če že dolgo ne poslušam več njenega glasu? Če so skrivaj zamenjali trak? Kdaj? Zdajle? Pred pol ure? Včeraj? Pred tednom dni?

Spustil je slušalko. Ni še slekel plašča. Spustil ga je z ramen na tla, da se je sesedel k nogam kot ustreljen pogrebec. Zasmel se je. Skoraj opotekaje se je zajadral v dnevno sobo, naredil luč, odprl vitrino s pijačami, vzel iz nje steklenico Kraljice Ane, si natočil in na dušek izpil.

»O, Manja, Papiga,« je rekel, »privezal te bom na posteljo in te imel za vdano ženo, dokler ne boš tudi ti umrla . . .«

Pil je, govoril sam s sabo, se smejal in razgrajal, da so se vzne-mirile mačke v kleti, ptiči pod streho in hrošči in deževniki v vrtu.